

8. Кримінальне право та кримінологія. Кримінально-виконавче право

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ШТРАФУ

Резніченко Г. С.

кандидат юридичних наук

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна

У Кримінальному кодексі встановлено 12 видів кримінальних покарань розташованих від найменшого суворого до найбільш суворого. На першому місці у системі кримінальних покарань знаходиться штраф.

Попрас В. О. зазначає, що штраф, як у вітчизняному, так і в зарубіжному кримінальному праві давно вже став класичним видом покарання. В світі немає жодного кримінального кодексу, який би не передбачав даного виду покарання[2, с.1]. Смирнов А. А. вважає, що при призначенні штрафу на перше місце висуваються запобіжно-виховні складові, які характеризують штраф як кримінальне покарання[5, с.171].

Не можна недооцінювати переваг штрафу, як покарання, що не пов'язано з позбавленням волі. Це і менша репресивність даного виду покарання, не обмежується свобода пересування засудженого, свобода спілкування з іншими громадянами і т. і; при виконанні не перериваються соціально корисні зв'язки засудженого з рідними та близькими, трудовими колективом і громадськими об'єднаннями; засуджений не вилучається зі звичного соціального середовища, тому немає необхідності в його соціальній реабілітації після відбування кримінального покарання; дозволяє уникнути тісного контакту засудженого з криміналітетом і отримання негативного досвіду; суспільство не несе великих матеріальних витрат по утриманню таких засуджених; більш ефективно здійснюється соціальний контроль за виконанням кримінального покарання, забезпечуються права, свободи і законні інтереси засуджених. Відповідно можна говорити про досить високу ефективність даної міри покарання.

Кримінально-виконавчий кодекс України визначаючи юридичний порядок виконання штрафу, покладає контроль за виконанням даного виду покарання на кримінально-виконавчі інспекції. Проте останні зміни у кримінально-виконавчому законодавстві, щодо приведення його у відповідність до міжнародних норм та стандартів, визначили органами, на які покладається виконанням покарань, що не пов'язані із позбавленням волі - уповноважені органи з питань пробації. Відповідно виникло певне протиріччя у визначенні органів, які повинні виконувати покарання у виді штрафу.

Проблемам застосування штрафу, як виду покарання, виконання і відбування даного виду покарання в різні роки були присвячені праці таких вчених як М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.Т. Маляренко, М.І. Мельник, В.О. Попрас, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, М.Д. Шаргородський, К. А. Автухов, І. С. Яковець та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць присвячених всебічному вивченню покарання у виді штрафу, все ще потребують свого дослідження питання суб'єктів виконання даного виду покарання, узгодження між собою нормативно-правових актів, які регламентують виконання даного виду покарання.

Уважне вивчення ст. 26 КВК України “Порядок виконання покарання у виді штрафу” надає змогу стверджувати, що функції контролю за виконанням покарання у виді штрафу законодавець покладає на кримінально-виконавчу інспекцію, проте Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених» від 07.09.2016 р. №1492-VIII у Кримінально-виконавчому кодексі термін “кримінально-виконавча інспекція” у всіх відмінках було замінено на “уповноважений орган з питань пробації”, всі обов'язки, що раніше покладалися на кримінально-виконавчі інспекції було передано органам пробації із внесенням відповідних змін у текст КВК України [3]. Проте ці зміни чомусь не торкнулися виконання покарання у виді штрафу. Фактично контроль за виконанням штрафу покладено на органи, яких не існує (маються на увазі

кримінально-виконавчі інспекції). Окрім цього визначаючи у ст. 13 КВК України коло повноважень уповноваженого органу з питань пробації, законодавець чомусь взагалі не зазначає виконання покарання у виді штрафу. Проте штраф відносить до покарань, що не пов'язані із позбавленням волі, і вочевидь логічно було б виконувати даний вид покарання саме уповноваженому органу з питань пробації, як державному органу, на який покладено обов'язок виконання покарань, що не пов'язані із позбавленням волі. Погоджуємося із думкою висловленою І. С. Яковець та К. А. Автуховим "...за ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та лише у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. До повноважень утворених органів з питань пробації не віднесене виконання покарання у виді штрафу, алгоритми та способи вчинення будь-яких дій у цьому напрямі нормативними актами для пробації також не визначено" [1, С.154]. Отже на законодавчому рівні повинно бути вирішено питання стосовно того, на який орган державної влади буде покладено виконання покарання у виді штрафу. Оскільки чинний Кримінально-виконавчий кодекс України покладає виконання штрафу на кримінально-виконавчі інспекції (які фактично ліквідовані), натомість виконання даного виду покарання не передбачено у компетенції уповноважених органів з питань пробації. Відповідно на законодавчому рівні взагалі не врегульованим є питання виконання покарання у виді штрафу. Отже маємо справу із термінологічною неузгодженістю правових норм КВК та інших законодавчих актів, що регламентують виконання покарань, які не пов'язані із позбавленням волі. І можливо вихід вбачається у передбаченні серед кола обов'язків уповноваженого органу з питань пробації виконання покарання у виді штрафу, із внесенням відповідних змін ст.13 КВК України. Зокрема ст.6 Закону України "Про пробацію" від 05.02.2015 № 160-VIII серед завдань пробації закріплює виконання певних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі [4]. Отже виконання штрафу, як покарання, що не пов'язане з позбавленням волі, не буде суперечити відповідному

законодавчому акту та внесе ясність у правозастосовну діяльність. Окрім цього внесенні змін до ст. 26 КВК України “Порядок виконання покарання у виді штрафу” у частині заміни терміну «кримінально-виконавча інспекція» на «уповноважений орган пробації» у відповідних відмінках.

Пропонуємо закріпити за уповноваженими органами з питань пробації обов'язку виконання покарання у виді штрафу, призначеного як основний вид покарання, натомість повернути до компетенції Державної виконавчої служби виконання покарання у виді штрафу, призначеного як додатковий вид покарання. Відповідно внести зміни до статей 12, 13 та 26 КВК України. Зокрема викласти абз. 2 ч. 1 ст. 13 КВК України “Повноваження уповноваженого органу з питань пробації” у такій редакції: “виконання покарання у виді *штрафу*, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських і виправних робіт”.

Література:

1. І. С. Яковець, К. А. Автухов Проблемні питання виконання кримінального покарання у виді штрафу. *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків, 2017. №2(16). С.150-159.;
2. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2008. 20 с.;
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених : Закон України від 07.09.2016 р. №1492-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №43. Ст. 736. URL <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1492-19> (дата звернення 14.03.2018 р.);
4. Про пробацію : Закон України від 05.02.2015р. № 160-VIII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення 20.03.2018 р.);
5. Смирнов А. А. Штраф у кримінальному праві України. *Право і безпека*. Київ, 2005 р. №4. С. 168-171.